

KAZALIŠTE NOB-a NA PODRUČJU SPLITA I SREDNJODALMATINSKIH OTOKA

Nevenka Bezić-Božanić

Kad je u proljeće 1941. godine zamrla domaća riječ u splitskom hrvatskom glumištu, na scenu su stupile razne artistske i komedijske družine koje su okupacione vlasti dovodile za razonodu talijanskim vojnicima. Glumcima dotadašnjeg Hrvatskog kazališta bio je zabranjen od strane fašista ulaz u vlastitu zgradu i bilo kakav pokušaj da se u njoj nešto učini. Međutim, ilegalni Split vri i splitski kulturni radnici sudjeluju u raznim akcijama. Scenograf Ivica Lovrenčić radi s grupom splitskih likovnih stvaralaca na izradi raznog propagandnog materijala, Ivo Tijardović je na čelu ilegalnog umjetničkog odbora u kojem su okupljeni književnici, glumci, glazbenici i drugi kulturni i znanstveni radnici. Početkom 1942. godine pojedini kulturni poslenici odlaze na oslobođeni teritorij, a u rujnu iste godine Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju traži od Mjesnog komiteta Splita da se pošalju glumci i glazbenici, simpatizeri pokreta, traži se literatura s dramskim tekstovima, knjige poezije, glazbeni instrumenti i notni materijal.¹

Međutim, već sredinom te godine okupila se u Livnu pri Agitpropu Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju grupa sastavljena uglavnom od mladih splitskih srednjoškolaca i studenata bez velikog muzičkog i glumačkog iskustva, ali spremna da stvara, radi i odgovorno prihvati svaki povjereni zadatak. Ta grupa daje niz raznih priredbi u Livnu i oko-

lici, izlazi na ulicu, pjeva, pleše i glumi. Ona prerasta u Kulturno-umjetničku ekipu IV operativne zone Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, a djelovala je od jeseni 1942. godine do ljeta 1943. godine na području Livna i Dalmatinske zagore, da bi se utjecajem ratnih prilika podijelila na dva dijela.² Jedan dio otišao je prema Bosni u sastavu IX dalmatinske divizije, a drugi prema Biokovu gdje je grupa popunjena novim snagama, formirala se kao Kazališna grupa za Dalmaciju pri Oblasnom narodnooslobodilačkom odboru Dalmacije.

No vratimo se načas u Split rujanskih dana 1943. godine kad je u kapitulaciji Italije grad doživio prvo oslobođenje. Iako su životni uvjeti bili vrlo teški, zračni napadi stalni, a pod Klisom se vodile žestoke borbe s Nijemcima, Kazališna umjetnička grupa osnovana od Kulturno-prosvjetnog odsjeka Narodnooslobodilačkog odbora grada Splita, u kojoj se okupio veći broj glumaca, pjevača i glazbenika užurbano je pripremala priredbu. Plakati izrađeni od Propagandnog odjela istog odbora pozivali su građane da 21. rujna prisustvuju toj priredbi u kazalištu uz besplatan ulaz. Nakon otpjevanje himne »Lijepa naša domovino« prisutne je pozdravio Leo Geršković, a zatim je zbor otpjevao više partizanskih i rodoljubnih pjesama, orkestar odsvirao melodije iz opereta Ive Tijardovića, glumci Ivo Marjanović i Ljubiša Jovanović izveli su odlomke iz drame Mirka Bogovića »Matija Gubec«, recitali razne revolucionarne pjesme, među kojima i pjesmu »Sva zemlja plamti« bosanske književnice Razije Hadžić koja je tijekom tih godina živjela u Splitu i bila član Umjetničkog ilegalnog odbora. Kompozitor Mario Burić sastavio je ženski pjevački zbor s aktivistkinjama AFŽ-a, a priredbama u Kazalištu, koje su održane tri večeri zaredom pridružila se i Kazališna družina Oblasnog NOO-a pod vodstvom Ante Vesanovića.

Novinski izvjestitelj u »Slobodnoj Dalmaciji« piše o toj priredbi da nije bila na osobitoj umjetničkoj razini, što u tom trenutku nije bilo ni bitno, a ni moguće, ali je priredbom postignut veliki uspjeh jer se poslije više od dvije godine na daskama splitskog kazališta opet čula domaća riječ. No VI ofenziva približava se Splitu, grad treba napustiti, pa većina sudionika priredbe odlazi i pridružuje se partizanskim jedinicama. Među njima je i balerina Mira Sanjina i glumac Ljubiša Jovanović.³

Koliko se općenito vodilo brige o kulturnom činu tijekom narodnooslobodilačke borbe, vidi se iz sačuvanih dokumenata Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju. Tako se u veljači 1943. godine šalje preporuka

da se, gdje je to god moguće, po jedinicama i oslobođenim mjestima proslavi dvadeset peta godišnjica Crvene armije s priredbama, a naročito treba voditi računa o dobro pripremljenom programu. U kolovozu iste godine Agitprop istog komiteta poziva na konferenciju sve povjerenike Agitpropa s dalmatinskog područja na kojoj će se raspravljati o načinu održavanja zborova, zajedničkom čitanju, o kulturnim priredbama, zidnim novinama i drugim oblicima agitacije i propagande. U isto vrijeme komitet šalje upute svim okružnim i kotarskim komitetima na koji način da organiziraju proslavu 14. kolovoza, Dan ustanka u Dalmaciji, također s raznim priredbama čiji će sadržaj biti u najužoj vezi s tim datumom.⁴

Vratimo se onoj grupi iz Kulturno-umjetničke ekipe IV operativne zone koja je krenula za Biokovo i formirala se kao Kazališna družina Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za Dalmaciju na čelu s Antom Vesanovićem zvanim Maestro i Antom Petrićem zvanim Volja. U listopadu iste godine družina daje priredbe u Livnu, Duvnu i drugim oslobođenim mjestima,⁵ stalno je u pokretu, prebacuje se iz mjesta u mjesto, a programi se uglavnom sastoje od recitacija, zbornog pjevanja, kraćih scenskih djela i skečeva. Nema priredbe na kojoj se ne recitira »S pazara žena ide« Živka Jeličića, »Rodi godino« Braslava Borozana, »Trogirski partizan« Šime Vučetića i druge pjesme, izvode skečevi Nikole Babarovića, daju kratke jednočinke, korske recitacije.

Potkraj studenoga družina je dobila zadatak da se prebaci na otoke gdje se okupilo mnogo izbjeglica s kopna. Već 7. prosinca našli su se u Veloj Luci na otoku Korčuli gdje su održane dvije priredbe, zatim slijede tri priredbe u Blatu, pa u Žrnovu, Pupnatu i Smokvici. Programi su bili sastavljeni od više raznih točaka prema već ustaljenom planu, a priredbe su bile izvanredno posjećene. Radilo se kako se znalo i umjelo jer je družina bila po sastavu vrlo šarolika i bez velikog glumačkog i glazbenog predznanja. Imala je i svog stalnog scenografa arhitekta Đuku Kavurića koji joj je toliko značio da ga je teško pustila na Konferenciju kulturnih radnika Dalmacije što se održavala u Hvaru u prosincu 1943. godine.⁶ Prema sačuvanim fotografijama, vidi se da je on vješto s oskudnim sredstvima znao urediti i stvoriti pozornicu u bilo kojem prostoru. S običnim papirom i malo boje plošno bi rješavao scenu oslikavajući pozadinu, prema potrebi prikazujući povijesnu fabulu, šumu, kolonu partizana i sve ono što je bilo potrebno da bi ostavilo dublji dojam na gledaoce. Pokretni predmeti, zastori pa čak i plahte su upotrijebljene kao zastori, posuđivali su se uz potvrdu od mještana, a kazališni kostimi

šivani od različitog materijala posebno su čuvani i cijenjeni, ali su isto tako solidarno dijeljeni s manjim lokalnim družinama srednjodalmatinskih otoka. Tek dolaskom na otok Vis i uspostavljanjem veza s Italijom družina je dobila prave kazališne rekvizite, šminku, perike i bolje kostime jer je Vesanović otišao u Italiju gdje je nabavio sve što je bilo potrebno za bolji rad.

Sredinom prosinca družina je stigla na otok Hvar,⁷ gdje je učesnicima Hvarske konferencije kulturnih radnika održala priredbe, te više priredbi za mještane, a nakon toga odlazi na Vis. U viškom Narodnom domu priređuje više predstava. Budući da tamo postoji i prava pozornica, Đuka Kavurić radi više različitih inscenacija, no nemajući boljih mogućnosti najčešće ih opet rješava plošno. Tako je u drami Mirka Bogovića »Matija Gubec« na običnom papiru soboslikarskim bojama naslikao prizor gozbe u Tahijevu dvorcu, na drugom borbu puntara te ih postavio na zid u dnu pozornice. Matiju Gupca igrao je Danilo Dvornik, a Tahija Ante Petrić, zvan Volja. Zatim je često igrana scenska igra »Dvanaest kineskih seljaka« ili »Za šačicu riže živjesmo«, pa je za nju Kavurić radio dvije različite scenografije. U Livnu 1943. godine prikazao je crtežom dvanaest Kineza u hodu pognute glave,⁸ a početkom 1944. godine u Visu naslikao je impresivnu kulisu s dvanaest kineskih glava što vise o perčinima, zdjelicu riže i veliki mač kojim su glave odsječene. Zanimljiv je i scenski prikaz za pjesmu Kulenovićeve »Majke Knežopoljke«, gdje na tri križa vise glave njenih sinova, a ona pod križevima zavijena u crno. Postojao je i scenski prikaz Jeličićeve pjesme »S pazara žena ide«, a u prosincu 1943. godine u Hvaru pri nastupu pjevačkog zbora postavio je kao pozadinu veliki crtež glave Meštrovićeve »Majke«, za koju je smatrao da je znamenje Slavenstva. Djelatnost Đuke Kavurića kao scenografa trebalo bi još više istražiti jer je njegov doprinos uspjehu te družine zaista velik. Zasiurno su književni tekstovi djelovali još uvjerljivije uz te scenske crteže jer je tako bilo moguće i vizualno doživjeti sadržaj izgovorenih riječi. To je bilo važno budući da prisutna publika nije bila naviknuta na kazališnu igru, pa joj je ta scenografija zacijelo i bolje pojašnjavala sadržaj pojedinog djela.⁹ U siječnju je družina prisustvovala otvaranju prvog radničkog doma u Komiži, te priredila više priredaba u Visu za ranjenike, mještane i vojsku.¹⁰ S Visa je otišla na gostovanje na otok Lastovo,¹¹ ponovno se vratila na Vis, da bi zatim bila prebačena na kopno gdje je obilazila jedinice, bolnice i oslobođena područja. Družina je s Visa krenula s devetnaestoro članova

i u ožujku 1944. godine obišla tri bolnice VIII korpusa u okolini Livna, izvevši pedeset i sedam priredbi za vojsku i narod, pa čak i na otvorenom prostoru sred Livanjskog polja.¹² U to vrijeme Kazalište narodnog oslobođenja Jugoslavije šalje kao instruktora Andriju Pregera da radi sa članovima družine na uvježbavanju novog programa jer je spomenuto Kazalište težilo da programi imaju što više umjetničku vrijednost, pa su tako najprije izbačeni razni skečevi i šale sumnjivih vrijednosti. Prema izvještaju političkog komesara Ante Petrića Volje, družina je nakon toga imala na programu najviše zbarske recitacije i pjesme. S družinom više nije scenograf Đuka Kavurić, njega su na Visu premjestili u Kazalište narodnog oslobođenja Jugoslavije, a u družini se u svibnju te godine nalazi sedamnaest članova. Prema pismu od 14. svibnja upućenom Andriji Božaniću družina prolazi mukotrpan i težak put. Stalno je u pokretu, svaki dan priređuje jednu ili više priredbi, a uglavnom se kreće među borcima jedinica VIII korpusa na području između Tičeva, Bosanskog Grahova i Livna, to jest na oslobođenim područjima. O njima u tom razdoblju nema nikakvih vijesti osim spomenutog pisma, pa nije ni moguće u cjelini pratiti njihov put.¹³ Poznato je samo da je ta družina sve do jeseni 1944. godine obilazila jedinice Narodnooslobodilačke vojske i oslobođena područja Dalmacije, te dio Like i Bosne, a neposredno pred oslobođenje Splita osniva se od članova družine i više tada poznatih glumaca Kazalište narodnog oslobođenja Dalmacije na čelu s intendantom Ivom Tijardovićem i tajnikom Antom Vesanovićem koji je i dalje vodio pjevački zbor. Krajem listopada novoosnovano kazalište na oslobođenom području našlo se u svojoj matičnoj kući u Splitu. Prosvjetni odjel Oblasnog Narodnooslobodilačkog odbora osim već spomenutih, postavlja Silvija Bombardellija za rukovodioca zbora i orkestra, a Miru Banjanin-Bombardelli za dramskog rukovodioca.¹⁴ Prvih dana studenog užurbano se spremaju priredbe u čast Oktobarske revolucije, a 25. studenog održana je i premijera »Sumnjivo lice« Branislava Nušića, zatim slijedi niz novih predstava, koncerata, priredbi s mješovitim programom. Glumci igraju za građane, radne organizacije, ranjenike,¹⁵ vojsku, radi se neumorno, popunjava pjevački zbor, orkestar, dolaze novi glumci. Na scenu se postavljaju »Poniženi i uvrijeđeni« Dostojevskog, Gogoljeva »Ženidba«, Cankarov »Kralj na Betajnovi«, Leonovljeva »Najezda«, Cesarčev »Sin domovine« i drugi komadi.¹⁶ Kazalište odlazi i na turneje u Šibenik, Zadar, Dubrovnik i druga mjesta u okolini. Intendant Tijardović bori se sa od rata oštećenom zgradom, pomanjkanjem ogrjeva, odjećom za

glumce, materijalom za scenografiju, ali radi se s mnogo entuzijazma — igra se iz dana u dan.¹⁷ Kazalište Narodnog oslobođenja Dalmacije ima krajem 1944. godine sto dvadeset i devet osoba, i to: sto četiri stručne, petnaest tehničkih i deset pomoćnih.¹⁸ Pod tim imenom završava djelovanje u ljetu 1945. godine, da bi u prvoj godini mira sezoni 1945/1946. dobio naziv Narodno kazalište.

Dnevnik »Slobodna Dalmacija« redovno obavještava svoje čitaoce o kazališnim predstavama, objavljuju se i prve kritike iz pera Živka Jeličića, Šime Vučetića, Augustina Stipčevića, Vanje Žanka i Nevena Šegvića, a kazališni život prati i časopis »Omladinska iskra«.¹⁹

No ovo nije jedina kazališna družina vezana uz Split. I splitski Okružni narodnooslobodilački odbor osnovao je 25. svibnja 1944. godine svoju družinu s oko dvadesetak članova, a po direktivi Ante Roje, uglavnom sastavljenu od amatera. Grupom je rukovodila uprava sastavljena od pet članova: Mirka Božića, Vjere Čagalj, Mile Arića, Ede Radosavljevića i Joze Alujevića, a komesar je bio Pero Krvavica. Od osnutka do kraja kolovoza družina je dala trideset i tri priredbe s programom od dvadeset šest točaka, a sastojao se od zbornskih pjesama, igrokaza, skečeva, te pojedinih i korskih recitacija. Družina je uglavnom djelovala na potezu od Omiša do Trogira, te na dijelu Dalmatinske zagore, a razišla se početkom 1945. godine da bi se dio članova priključio radu splitskog kazališta.²⁰

Na području Dalmacije svi okružni narodnooslobodilački odbori imali su svoje družine uglavnom osnovane u proljeće ili rano ljetu 1944. godine po preporuci Propodjela Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora Dalmacije, a istu preporuku u rujnu šalje i Kulturno-umjetnički odjel ZAVNOH-a za područje čitave Hrvatske.²¹

Na srednjodalmatinskim otocima Braču, Hvaru i Visu omladina se okupljala još prije II svjetskog rata u raznim kulturno-umjetničkim društvima, u kojima su značajnu ulogu igrali napredni omladinci, često skojevci i članovi Partije. Oni su vršili naoko neprimjetan utjecaj na mladost, čitale su se knjige, pjevalo se i sviralo, a davani su i manji scenski komadi. Sve je to utjecalo da se 1941. godina dočeka spremno, da se pođe u akciju, pa uz ostale obaveze i kulturno djeluje. Stoga nije ni čudno što se u malim otočkim selima izvan domašaja okupatora uz svijecu čitala poema »Govorenje Mikule trudnoga« Marina Franičevića bliska i po jeziku i po sadržaju hvarskom težaku, da je hvarski Agitprop još 1943. godine izdao zbirku pjesama pod naslovom »Preko rovova« Jure

Franičevića Pločara i niz drugih akcija ove vrsti. Na otoku Hvaru je već u rujnu 1942. godine.²² Agitprop Kotarskog komiteta KPH za otok Hvar okupio jednu grupu amatera pod nazivom »Umjetničko-diletantska družina«, koja je po hvarskim selima izvan oka okupatora priređivala priredbe s programom što je u to vrijeme bio posvuda jednak, bez obzira na to jesu li ga izvodili pravi glumci i glazbenici ili amateri kojima je to bio prvi susret sa scenskim doživljajem. Spomenuta tradicija i poneko iskustvo pomoglo je da se ovakve družine okupe i bave muzičko-scenskom djelatnošću.

U Hvaru je 18. i 19. prosinca 1943. godine održana Konferencija kulturnih radnika Dalmacije,²³ pa je tom prigodom održano i književno veče na kojem su čitali svoje radove književnici učesnici konferencije, a tom prigodom jednu priredbu održala je i već spomenuta Kazališna družina Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora Dalmacije. U Hvaru je 25. prosinca održana još jedna priredba u kojoj je sudjelovalo još nekoliko učesnika konferencije sa zborom XIX divizije opet prema već ustaljenom programu.²⁴

Na otocima Braču, Hvaru i Visu djelovala je Kazališna družina Okružnog narodnooslobodilačkog odbora srednjodalmatinskog otočja osnovana negdje potkraj 1943. godine. Već 26. prosinca priredila je svoju prvu priredbu u Domu kulture u Jelsi. I ta je grupa bila sastavljena od amatera, a u programu su sudjelovali recitatori i pjevački zbor, prema već poznatom sadržaju, što se vidi iz jednog sačuvanog plakata.²⁵ Ova grupa obilazila je tri spomenuta otoka i dala niz priredbi, a posebno se istakla priredbama za ranjenike. U ožujku 1944. godine dobila je od Prosvjetnog odjela Oblasnog NOO-a glazbene instrumente i razni materijal potreban za scenske izvedbe.²⁶ Na tim otocima djelovale su u pojedinim mjestima male lokalne diletantske grupe, koje su pripremale skromne priredbe prigodom raznih proslava za svoje mještane, ranjenike i partizanske jedinice. I one su koristile slični sadržaj, pjevale su borbene i narodne pjesme, recitirale stihove partizanskih pjesnika, izvodile manje scenske komade.

Usprkos okupaciji Visa već u svibnju 1943. godine iz izvještaja Partijske jedinice II posadne čete vidi se da na otoku djeluje pjevački zbor, nakon pada Italije obnovljene su limene glazbe u Visu i Komiži, a pojedini glazbenici su prema potrebi pomagali u jednom i drugom mjestu, jer je većina ranijih glazbara otišla u partizanske jedinice na kopno.

Jednako tako otvoreni su i domovi kulture, gdje su se održavala razna predavanja, priredbe, koncerti, te prigodne akademije i usmene novine.²⁷

Na otoku Hvaru u više mjesta su odmah nakon konačnog oslobođenja otoka u jesen 1944. godine osnovani pjevački zborovi²⁸ i otvoreni domovi kulture, a krajem 1944. i početkom 1945. godine radile su brojne kulturno-umjetničke grupe u svim većim mjestima na otoku Braču sastavljene od omladine i mještana.²⁹

U listopadu 1944. godine održana je u oslobođenom Hvaru Prva konferencija Jedinствene narodnooslobodilačke fronte Hrvatske za Dalmaciju, pa je tom prilikom Kazalište narodnog oslobođenja Dalmacije priredilo veće slavenske glazbe i recitacija. Na programu su bila djela Bjelinskog, Filicha, Hatzea, Mokranjca, Nazora, Tijardovića, Zajca i Zogovića, a sudjelovao je gudački kvartet u sastavu Živko Burić, Mile Zglav, Ante Vesanović i Ante Bučan, te solisti Paško Duplančić, Josip Mateljan i Petar Marković. Za klavir su bile Ena Grisogono i Noris Nanni.³⁰ Nekoliko dana poslije održana je u Hvaru Druga oblasna konferencija USAOH-a za Dalmaciju na kojoj je nastupila diletantska grupa Omladinske radne brigade, te omladinske družine iz Korčule, Sinja, Vrlike i Bukovice s narodnim igrama iz svoga kraja.³¹

I danas kad poslije četiri desetljeća analiziramo te priredbe u kojima su se na pozornici često našli ljudi što možda nikad u životu do tada nisu ni vidjeli kazališni čin, a još manje mislili da će u njemu sudjelovati bez obzira na to da svojom vrijednošću uklapa u estetske okvire našeg današnjeg gledanja, vidimo veliku poruku. I upravo ta poruka sa scene bez obzira na to da li je izišla iz usta velikog glumca ili skromnog amatera imala je jednaku vrijednost — bila je bliska narodu, ratnicima, ranjenicima čije su rane u tom trenutku možda i manje boljele. Svaka priredba, pjesma, recitacija u zabačenom selu, nadomak ratištu, pod stablima u šumi ili u netom oslobođenom mjestu stvarala je vjeru u budućnost, vedrinu, značila novo prikupljanje snaga i trenutni zaborav u teškoj i gruboj stvarnosti rata. Uloga partizanskog kazališta i malih diletantskih družina, koje su se neizmjerljivo trudile da pripremaju svoje priredbe, imaju zbog toga posebno značenje u povijesti naše kulture.

BILJEŠKE

¹ N. Bezić-Božanić, Splitski likovni umjetnici u narodnooslobodilačkoj borbi. Zbornik »Split u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941—1945«. Split 1981, 1137—1144. — Ista, Kultura u narodnooslobodilačkoj borbi Dalmacije. Mogućnosti 8—9—10, Split 1981, 741, 752.

² B. Borozan, Kulturno-umjetnička ekipa IV operativne zone za Dalmaciju. U knjizi »Hvarska konferencija«, Split 1975, 81—128. — Isti, Kulturno-umjetnička ekipa IV operativne zone za Dalmaciju juli 1942. — juni 1943. Zbornik »Kultura i umjetnost u NOB-u i socijalističkoj revoluciji u Hrvatskoj«, Zagreb 1975, 327—337. — Isti, Prilog izučavanju kazališta u Narodnooslobodilačkoj borbi Dalmacije. Mogućnosti 8—9—10, Split 1981, 903—918. — Povodom kulturno-prosvjetne priredbe kazališne grupe Propodjela Pokrajinskog NOO Dalmacije u Livnu. Slobodna Dalmacija 1. XI 1943.

³ D. Gizdić, Dalmacija 1943. Zagreb 1963, 604, 606. — N. Kisić-Kolanović, Gradski narodnooslobodilački odbor Split (ožujak 1942. do listopada 1944. godine). Zbornik »Split u Narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji«, Split 1981, 970. — V. Znidaršić, Organi vlasti i njihove odluke u vrijeme prvog oslobođenja Splita, septembra 1943. Isto, 985. — Prvo kulturno veče propagandnog odjela NOO Split znači početak nove epohe u kulturnom životu našeg grada. Slobodna Dalmacija, 28. IX 1943, br. 31.

⁴ KP-25/101, 209, 210. Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Dalmacije, Split.

⁵ D. Gizdić, N. dj., 713, 716, 794. — Prema sjećanju Ante Vesanovića u IV ofenzivi na Biokovo su stigli iz Kulturno-umjetničke ekipe samo Branko Radelić, Cvijeta Job i Vesanović. Oni su se pridružili štampariji Agitpropa Oblasnog NOO-a, a Vesanović je počeo tražiti pjevače za zbor. U prvom oslobođenju Splita već je imao zbor od 16 pjevača, a u Splitu je okupio veću grupu.

⁶ Kazališna grupa za Dalmaciju
pri obl. N.O.O.

Vela Luka, 9. XII. 1943.

Drugarskom Oblasnom N.O.O. za Dalmaciju

Dana 6. decembra u 5 sati ujutro stigli smo u Veluluku i isti dan uzeli smo za odmor, a 7. decembra dali smo prvu priredbu sa slijedećim programom:

1. Partizanka	9. Daleko me biser mora
2. Članak o ZAVNOH-u	10. Dvanaest seljaka
2. Uz Tita i Staljina	11. Članak o Gatima
4. Seljačka torba	12. Marusja (pjesma)
5. Pjesma o Matiji Gubcu	13. Polomimo bić
6. Rodi godino...	14. Skeč (tako je Firer rekao)
7. Pjesma o Volgi	15. Misli Hitler
8. Pjesma o domovini	16. Nije zemlja Njemačka.

Drugu priredbu dali smo 8. decembra sa slijedećim programom:

1. Zidari mi smo...	8. Pjesma o slobodi
2. Članak o Ritigu	9. Skeč (Po planu evakuiran)
3. Čapajevka	10. Duma (ruska narodna)
4. Mi pamtimo sve	11. Marš Vorošilova
5. Reportaža iz Splita	12. Radio zbrka
6. Žena ide	13. Miš je polje popaso
7. Pjesma o Volgi	

Uspjeh je bio stopostotni. Dvorana je bila prvi i drugi dan dupkom puna. U dvorani je moglo stati oko 500 ljudi. Narod je s velikim interesom pratio sve tačke programa i na svaku je jako reagirao.

O našem životu možemo vam javiti da smo u grupu uveli vojnički stroj. Stroj je prihvaćen s ushićenjem svih u grupi, osim druga Bučana i Kovačića. Što se tiče građanstva i vojske sa simpatijom gledaju na ovaj naš red. Građanstvo kao i vojnici kad prolazimo ulicom sa pjesmom u maršu aplaudiraju. Plan do danas još nijesmo izradili u pogledu daljeg rada. Ovo ćemo učiniti danas čim stignemo u Blato, jer se u Blatu nalazi Kotarski N.O.O.. Za Blato krećemo danas prije podne. Molimo drugove da se obrate drugu Babaroviću da nam pošalje onaj materijal koji nam je obećao. Isto tako molimo da nam pošaljete i ostali materijal, kako partijski tako i širi koji se štampaju u Agitpropu.

Uz drugarski borbeni pozdrav
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za grupu
Volja   Maestro

Kazališna grupa za Dalmacija
Oblasnog N.O.O.

Blato, 14. XII 1943.

Drugarskom Oblasnom N.O.O. za Dalmaciju

O našem radu možemo Vas izvjestiti slijedeće: U Blato smo stigli iz Vele Luke 9. XII a prvu priredbu smo dali 10/XII i to sa slijedećim programom:

1. Partizanka	9. Članak o Gatima
2. Članak o ZAVNOH-u	10. Dvanaest seljaka
3. Uz Tita i Staljina	11. Slomimo bić
4. Pjesma o seljačkoj torbi	12. Bombaška
5. Nema selja (pjesma o Gubcu)	13. Po planu evakuiran
6. Pjesma o Volgi	14. Misli Hitler
7. Rodi godino...	15. Nije zemlja Njemačka
8. Daleko me biser mora	

Dana 11/XII dali smo drugu priredbu sa slijedećim programom:

1. Zidari smo	8. Svi na front
2. Članak Ritiga	9. Tako je Hitler rekao
3. Čapajevka	10. Misli Hitler
4. Mi pamtimo sve	11. Nije zemlja Njemačka
5. Reportaža iz Splita	12. Radio zbrka
6. Žena ide	13. Pjesma o slobodi
7. Pjesma novog života	14. Marš Vorošilova

Dana 13/XII dali smo treću priredbu sa slijedećim programom:

1. Po šumama i gorama
2. Članak »Dalje ruke od naše zemlje«
3. Mati. III. čin iz Čapekovog istoimenog romana
4. Duma i Marusja
5. Rodi godino...
6. Solo recitacija »Trogirski partizan«
7. Stara priča.

Sve ove tri priredbe bile su vrlo dobro posjećene, osobito zadnja na kojoj se misli da je prisustvovalo oko 1500 ljudi.

Danas sa drugovima iz Kotarskog N.O.O. i Kotarskog K.P.H. izradili smo plan za daljnji rad i to ovako: Obzirom na Prekomorsku brigadu koja se nalazi na ovom otoku, zamoljeni smo da damo više priredaba nego što smo mislili. Tako ćemo u Žrnovu također dati tri priredbe. U Pupnatu dat ćemo dvije, a u Smokvici isto dvije. Prema ovome mi ćemo na korčulanskom otoku zadržati se mnogo više nego što smo to mislili dok smo bili na Hvaru. Ako bi išli na Mljet i Lastovo ne ćemo moći završiti ovu našu turneju sve do 10. I. 1944.

Ovih dana primili smo jedan dopis od grupe umjetnika i arhitekata u kojem pozivaju na konferenciju koja će se održati 18. ov. mj. i našeg scenografa druga Đuku Kavurića, pa bi Vas zamolili da bi intervenisali u slučaju ako bi ga oni htjeli opredjeliti na neko drugo mjesto.

Također smo primili jedno pismo iz Štaba IV sektora u kojem traže da im uputimo druga Franu Lovrića koji im je potreban kako oni navode u mehaničarskoj radioni (brodogradilište). Mi sami ne znamo kako bi prema ovom postupili. Kod nas u grupi ima nekoliko radnika, i ako bi IV sektor zatražio za koji dan još nekoliko radnika koji bi bili također potrebni u radionicama u brodogradilištu značilo bi prvo: oslabiti našu grupu za sedam ili osam ljudi, a drugo: u tom slučaju bi ta grupa morala biti popunjena isključivo sa intelektualcima.

Dotični drug je nama potreban i primjerom je discipline i rada u grupi, te ga mi nećemo uputiti prije nego vi izrazite vaše mišljenje.

Uz drugarski borbeni pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Voljo

Maestro

P.s. Večeras krećemo za Žrnovo. Još danas nijesmo primili nikakve literature niti Barbaričeve skečeve.

Oblasni Narodno-oslobodilački odbor Dalmacije
Propagandni odjel

20. XII 1943. Br. 174/43.

KAZALIŠNA GRUPA NARODNOG OSLOBOĐENJA DALMACIJE

1. Primili smo Vaš izvještaj od 14. XII o Vašem boravku i priredbama na otoku Korčuli, kao i Vašim daljnjim namjerama u tom okrugu.

Prema tome izvještaju vidimo da ste aktivni i da neumorno a i uspješno djelujete. Istodobno i od druga sa tog terena doznajemo da Vaše priredbe imaju i uspjeha i značenja.

2. Program koji ste davali uglavnom je dobar. Međutim trebati će a to prelazi sam okvir kako ovog pisma tako i Vaše kazališne grupe ozbiljno se pozabaviti sa reportoarom ili tačnije sa pronalaženjem i stvaranjem ozbiljnih odnosno tačnije umjetnički vrednijih djela sa motivima iz narodno-oslobodilačke borbe. Isto tako trebati će više iskorištavati i prerađivati postojeća literaturna djela iz literature Nar.-osl. borbe na pr. pored S. Kulenovića, trebati će kad i dok ne dobijemo ili ne stvorimo bolje iskorištavati Branka Čopića, Jovana Popovića, Gorana Kovačića, Vladimira Nazora i niz drugih umjetnika - partizana. To će omogućiti da se na sceni umjetnički jače i neposrednije odrazi partizanska nar.-osl. borba, njezina veličina, tragika i istodobno upornost i sigurnost u uspjeh, patnje, žrtve i t.d. našeg naroda.

Ovo Vam zasada samo nabacujemo, ali ovo je jedan od najozbiljnijih problema od čijeg rješavanja zavisi da se Vaša grupa uspenje na viši stepen.

Zatim da ne bi išli linijom samo »sovjetskih« pjesama trebati će više naših pravih narodnih pjesama čim prije postaviti.

Osim toga skrećemo Vam ponovo pažnju da netko objasni ukratko publici smisao i značenje pojedinog komada, da ga dovede u vezu sa narodno-oslobodilačkom borbom, a naročito je potrebno tumačenje pri davanju horskih recitacija, i sličnih za našu primitivnu publiku neobičnih oblika umjetnosti i prikazivanja. Treba da imate u vidu da 90% naroda možda uopće nije nikad prisustvovalo takovim priredbama i da zato ono što je nama obično za njih stvarno čudno i često ne sasvim razumljivo. Ovo Vam pišem povodom primjedaba nekih drugova da narod sve sasvim ne razumije.

3. U organizacionoj strukturi kazališne grupe a u skladu sa strukturom i iskustvom ostalih kazališnih grupa biti će potrebno izvršiti preobražaj i drukčije stvar postaviti. O tom važnom pitanju porazgovoriti ćemo se i donijeti odluku čim završite gostovanje po južnodalmatinskom otočju.

4. Potrebno je da obidete i Mljet i Lastovo.

5. Kavurić se odmah nakon konferencije vraća u Vašu grupu.

6. Franu Lovrića kao i svakog drugog člana grupe, a pogotovo kad položaj na koji ga pozivaju nije takav da ga lako i drugi među hiljade rodoljuba i izbjeglica ne bi mogli upotpunjavati.

7. U pogledu vojničkog stroja koji ste kao što javljate uveli, a koji su prihvatili svi oduševljeno osim Kovačića i Bučana skrećemo Vam pažnju da kako u tom tako i u ostalim pitanjima života grupe rješavate elastično imajući u vidu gledanja, dob, zanimanje i t.d. Ispravno je u pogledu mlađih da oni mogu, ako se svi slažu ići u stroju. Ali to ne treba nipošto tražiti od starijih ako nisu voljni. Ako oni to odbiju ne treba im to nipošto predbacivati. Treba da žive slobodno i disciplinovano ali ne vojnički.

8. Na priredbama popularizirajte i objašnjavajte Nacionalni komitet i AVNOJ.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M. Žanko

⁷ Članovi družine bili su: Ante Bučan, Tea Tadić, Ferdo Demori, Mirko Lukavac, Ante Muljačić zv. Mujo, Danilo Dvornik, Vlado Štimac, Đuka Kavurić, Branko Kovačić, Slavko Stetić, Ante Petrić zv. Volja, Sonja Dapčević, Sonja Padovan, Neda Einspiler, Ante Vesanović, Semida Adorić-Dimitrijević, Ljubica Pleština, Frane Lovrić, Marija Gatin, Josip Mateljan zv. Puba i Paško Rajkov.

⁸ Vidi fotografiju u časopisu Mogućnosti 8-9-10, Split 1981, između str. 926—927. Na fotografiji u sredini je Đuka Kavurić, lijevo Ante Bučan, a desno Ferdo Demori.

⁹ U programu družine bili su vrlo popularni skečevi s političkim sadržajem. Jedan od poznatih pisaca tih skečeva u Dalmaciji bio je Niko Babarović, pa je u ljetu 1944. godine časopis »Omladinska iskra« objavio posebno izdanje s dva njegova skeča pod naslovom: »Hitler je tako rekao« (skeč u 4 slike), te »Po planu evakuiran« (skeč u jednom činu).

¹⁰ Otvaranjem svoga doma radništvo Komiže dobilo je društveno i prosvjetno uporište. Slobodna Dalmacija, 18. XII 1943.

¹¹ Na gostovanju u Lastovu bila je družina nešto izmijenjena. Na sačuvanoj fotografiji nalaze se: Danilo Dvornik, Ante Bučan, Živko Burić, Ante Vesanović, Zora Petrić, Semida Adorić, Petar Zrinski (?), Slavko Stetić, Frane Lovrić, Đuka Kavurić, Vlado Štimac, Ljubica Pleština, Ante Petrić, Tea Tadić, Mirko Lukavac, Neda Einspiler, Paško Rajkov i Josip Mateljan.

¹² Djelovanje Oblasne kazališne družine po jedinicama VIII korpusa. Slobodna Dalmacija, 1. VII 1944. — N. Bezić-Božanić, Kulturno-prosvjetni rad u bolnicama VIII korpusa. U zborniku »Treći jugoslavenski simpozij iz pomorske medicine«, Split 1982, (u tisku).

¹³ Pisma su u cijelosti objavljena: N. Bezić-Božanić, Kultura u narodno-slobodilačkoj borbi Dalmacije. Mogućnosti 8-9-10, Split 1981, 764, 766.

¹⁴ Prosvjetni odjel Oblasnog NOO-a Dalmacije šalje u studenom na rad u kazalište kompozitora Ivu Paraća, zatim upućuje glumce Mira Marotija i Ivana Jelasku, koji je došao iz Kazališta narodnog oslobođenja Jugoslavije iz Beograda, te Ranka Tolića kao pomoćnog scenografa. Potkraj godine Kazalište traži da taj odjel pošalje potrebne glazbenike: Karlo Piazza, trombonista, Ante Jerić, trubač; Franjo Just, kornista; Luka Cesareo, fagotista; Božidar Miš, kontrabasista; Dragutin Ivić i N. Kuljiš, oboisti, Vjenceslav Safranek, fagotista i Poljak čelista. Pjevači: Marjan Kabić i Branko Ljubinković tenori, te Robert Druter bas. Plesači: Božidar Ružić, Jakša Kraljević i Antun Deduli. Raniji članovi kazalište Drago Tomić i Miro Pera koji se nalazi u jedinicama XXVI divizije trebali bi da se demobiliziraju, jer su potrebni kazalištu.

Prosvjetni odjel ONOO-a Dalmacije HAS

¹⁵ Oblasni NOO Dalmacije
Prosvjetni odjel
Br. 888/44.

Split, 8. XII 1944.

Upravi kazališta Narodnog oslobođenja Dalmacije
Split

Politkomesar bolnice VIII korpusa izrazio je želju da bi se prigodom prve priredbe u kazalištu, predvidalo se 150—200 mjesta za ranjenike koji se mogu već kretati.

Kako bezuvjetno, tome traženju treba izaći u susret izvolite ovo uzeti na znanje, s tim da prigodom prve priredbe telefonski zatražite od politkomesara bolnice VIII korpusa tačan broj ranjenika koji bi mogli sudjelovati i da im rezervirate odnosni broj mjesta i pošaljete izravno toliki broj ulaznica.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Cvito (Fisković)

¹⁶ Kazalište Narodnog oslobođenja Dalmacije

Split

Br. 88/44.

Split, 23. XI 1944.

Oblasni Narodnooslobodilački odbor

Split

Prosvjetni odio

Dostavljamo Vam na cenzuru popis djela koja se imaju staviti na repertoar ovog kazališta:

1. Zakon — Viniščenko
2. Poniženi i uvrijeđeni — Dostojevski
3. Tuđe dijete
4. Kvadratura kruga — Katajev
5. Najezda
6. Kralj na Betajnovi — Cankar
7. Sin domovine — A. Cesarec
8. Ženidba — Gogolj
9. Moral gospode Dulske — Zapolska.

Od svih ovih djela za sada posjedujemo samo dva (Zakon i Moral...) koja Vam u prilogu šaljem da ih prostudirate, dok za ostale molimo da ih po mogućnosti dobavite, prostudirate i po odobrenju pošaljete. Molimo da se hitno ovo riješi jer su neka od ovih djela skoro već nastudirana.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Tajnik

A. Vesanović

Intendant

I. Tijardović

Druže Fiskoviću prouči pitanje repertoara — naročito mi izgleda sumnjivo br. 1 i br. 9.

M. Žanko

¹⁷ Kazalište Narodnog oslobođenja Dalmacije

Split

Br. 282. Split, 23. XII 1944.

REFERENTU ZA KAZALIŠTE SPLIT

U vezi Vašeg traženja da Vam hitno podnesemo izvještaj o radu kazališta Narodnog oslobođenja Dalmacije izvještavamo Vas kako slijedi:

Kad smo sa Kazalištem Narodnog oslobođenja Dalmacije ušli u zgradu gradskog kazališta ista je bila uslijed bombardmana u derutnom stanju. Uz pomoć Gradskog N.O.O. Split i naporom članova našeg kazališta, ona se je u najkraćem roku osposobila, barem za priredbe u predzimskim mjesecima. Radi ogromne zgrade a i radi većih zahtjeva koje postavlja splitska publika na svoje kazalište, morali smo također pristupiti reorganizaciji našeg ansambla. Osnovan je dramski ensemble sa priličnim brojem profesionalnih, rutiniranih glumaca, povećan je pjevački zbor sa 48 članova (radi glomaznosti zgrade minimalni broj), formiran je kazališni orkestar, osnovana grana za komornu glazbu i udareni su temelji solidnoj baletskoj školi. Pronađen je potreban tehnički personal i kazalište je tako moglo početi sa svojim djelovanjem.

Već 7. XI. o. g. dala se je prva priredba i to svečana akademija prigodom proslave 27. godišnjice Oktobarske revolucije. Od toga dana do 25. XII. dali smo svega 23 priredbe i to:

a) 17 *redovitih* od toga 6 *akademija*, jednu prigodom 27. godišnjice Oktobarske revolucije, koja se opetovala još dva puta, drugu prigodom kongresa AFŽ, a treću prigodom konferencije liječnika VIII korpusa, četvrtu prigodom ulaska Crvene armije na teritorij Hrvatske i petu prigodom I. mjesne konferencije USAOH-a, te komemoraciju prigodom dvogodišnjice mučeničke smrti narodnog heroja Ivana Lavčevića-Lučića, 8 *dramskih predstava* od toga 7 puta Nušićevo »Sumnjivo lice« (jedanput u sklopu priredbe Bolnice Vojne oblasti VIII korpusa u znak zahvalnosti građanstvu Splita, a jedanput za borbe XI Dalmatinske udarne brigade XXVI divizije), te jedna priredba Gogoljeve »Ženidbe«, te konačno tri koncerta komorne glazbe.

b) 6 *gostovanja*. Od toga jedan koncert XXVI Udarne Divizije NOVJ i 5 koncerata pjevačkog zbora »Srečko Kosovel« istog programa sa malim izmjenama. Prosječno je bilo oko 1300 posjetnika po priredbi osim koncerata komorne glazbe koji iznaša 300 posjetnika, te prema tome ukupan broj posjetnika do 25. XII iznosi 29.500.

Na programu naših akademija bila su djela slijedećih kompozitora i autora: A. V. Aleksandrov, B. Makrouzov, B. Listov, A. Ferarisov, Manuilski i od domaćih V. Nazor, R. Zogović, S. Kulenović, Ž. Jeličić, M. Mitrović, I. Tijardović, O. Danon, N. Hercigonja, S. Mokranjac itd.

Na programu koncerta muzike XXVI udarne divizije NOVJ bili su slijedeći kompozitori: Sousa, Vlah, Smetana, Koleta, Vojnović, Gounod, Tijardović i t. d.

Na programu koncerta Pjevačkog zbora »Srečko Kosovel« slijedeći: B. Juranec, F. Venturini, B. Simoniti, V. Vodopivec, F. Jereb, D. Bučar, K. Pahor, F. Bernard, M. Bor, F. C. Meyer i t. d., a na programu koncerta komorne glazbe slijedeći: A. W. Mozart, J. S. Bach, P. J. Čajkovski, A. Dvoržak, M. Dorner, E. Mainardi, C. Debussy, i G. Valentini.

U sklopu svih ovih priredaba imale su se prilike pokazati sve grane Kazališta narodnog oslobođenja Dalmacije — Split i prikazati sve svoje sile.

Ova uprava skupa sa cjelokupnim svojim članstvom radi neumorno na podizanju i reformi kazališta u gradu Splitu, a na korist najširih narodnih slojeva, te je puna pouzdanja, da će uz pomoć koja je i dosada ukazivana od Oblasnog N.O.O. Dalmacije i Gradskog N.O.O. Split u tome uspjeti.

Tajnik

Intendant

Ante Vesanović

Ivo Tijardović

Prosvjetni odjel ONOO-a za Dalmaciju — HAS

¹⁸ 4. XII 1944. Odjel financija Oblasnog NOO-a Dalmacije. Isto, HAS.

¹⁹ Priredbe u kazalištu. Slobodna Dalmacija, 11. XI 1944. — Svečana akademija u kazalištu prigodom 27. godišnjice Oktobarske revolucije. Isto, 13. XI 1944. — M. K-r., »Naježda« Leonida Leonova u Kazalištu narodnog oslobođenja. Isto, 19. XI 1944. — V. Žanko, Osvrt na priredbe Kazališta narodnog oslobođenja Dalmacije u Splitu. Isto, 22. XI 1944. — Svečana priredba u Narodnom kazalištu. Isto, 2. XII 1944. — Z. Jeličić, »Sumnjivo lice« Branislava Nušića u Kazalištu narodnog oslobođenja Dalmacije. Isto, 27. XI 1944. — Pred izvedbom »Ženidbe« Kazališta narodnog oslobođenja Dalmacije. Isto, 16. XII 1944. — R. B(rzić), Rad kazališta narodnoga oslobođenja Dalmacije. Razgovor s intendantom I. Tijardovićem. Isto, 19. XII 1944. — Šira konferencija sekcije dramskih umjetnika. Isto, 25. I 1945. — Iz kazališta narodnog oslobođenja. (Traže se rukopisi Gundulićeve »Dubravke« i Cankarovog »Kralja na Betajnovi«). Isto, 28. I 1945. — Premijera drame Leonida Leonova »Naježda« u Splitu. Isto, 20. II 1945. — Š. Vučetić, Povodom »Naježde« Leonida Leonova u izvedbi Kazališta narodnog oslobođenja Dalmacije. Isto, 4. III 1945. Pred prvim nastupom baleta Kazališta narodnog oslobođenja Hrvatske. Isto, 18. III 1945. — Veće Matije Gupca u Kazalištu narodnog oslobođenja. Isto, 20. III 1945. — Gostovanje Milana Vujnovića i Olge Babić u »Naježdi«. Isto, 25. III 1945. — Balet i divertissement slavenske muzike u Kazalištu Narodnog oslobođenja Hrvatske za Dalmaciju. Isto, 25. III 1945. — Omladinska priredba u kazalištu. Isto, 29. III 1945. — Prvi nastup Augusta Cilića u Gogoljevov »Ženidbi«. Isto, 12. IV 1945. — Povodom reprize obnovljene predstave »Teški časovi« od Mateja Bora. Isto, 26. IV 1945. — Priredba Kazališta NOH za ranjenike u Oblasnoj vojnoj bolnici VIII korpusa. Isto, 6. V 1945. — Prva predstava Kazališta narodnog oslobođenja Leonida Leonova »Naježda«. Isto, 8. V 1945. — Kazalište NOO Dalmacije u Beogradu. Isto, 6. VII 1945. — Proslava Husova dana u Splitu. Isto, 6. VII 1945. — Od Gorice do Beograda. Turneja zbora Kazališta narodnog oslobođenja Dalmacije. Isto, 20. VII 1945. — Narodno kazalište u Splitu otvara sezonu krajem mjeseca. Isto, 23. IX 1945. — Narodno kazalište u Splitu. »Pokoјnik«. Isto, 3. X 1945.

N. Šegvić, Kazalište narodnog oslobođenja pred novim zadacima. Omladinska iskra, 21. XI 1944. — Povodom otvaranja dramske sezone. Isto, 9. XII 1944. — A. Stipčević, Narodno kazalište. Isto, 12. I 1945. — V. Žanko, Premijera »Naježde« od Leonida Leonova u splitskom kazalištu. Isto, 23. II 1945.

²⁰ I. L(apena), Usprkos teroru okupatora u Dalmaciji se širi prosvjeta (osnivaju se kazališta). Slobodna Dalmacija, 17. VI 1944. — Rad kazališne družine Okružnog NOO Split. Isto, 30. IX 1944. — Kazališna družina Okružnog NOO-a Split u Sinju. Isto, 18. XI 1944.

Izvjestaji ove grupe kao i popis članova vidi u radu: N. Bezić—Božanić, Kultura u Narodnooslobodilačkoj borbi Dalmacije. Mogućnosti 8-9-10, Split 1981, 768, 779—781.

²¹ Isto, 768, 772, 774.

²² S. Kvesić, Hvar u Narodnooslobodilačkoj borbi. Split 1981, 129—131.

²³ Ž. Jeličić, Konferencija kulturnih radnika u Hvaru 1943. godine. Zbornik Instituta za historiju radničkog pokreta 3, Split 1975, 685—688.

²⁴ Plakat

Propagandni odjel Oblasnog Narodno-oslobodilačkog odbora Dalmacije

ZGRADA KAZALIŠTA NARODNOG OSLOBOĐENJA — HVAR

Hvar, subota 25. XII. 1943.

8 sati večer

BOŽIČNA PRIREDBA

Raspored:

1. BORIMO SE ZA SLOBODU — Dalmatinska partizanska pjesma
Mješoviti zbor XX divizije uz pratnju 3 violine, harmonike i glasovira
  2. U SVE VRIME — Božićna pjesma
tri violine uz pratnju glasovira
  3. DEKLARACIJA AVNOJ-a
Čita drug Dr. Cvito Fisković
  4. GOOD KING WENCESLAS — Engleska božićna pjesma
tri violine uz glasovir
  5. ŽIVE NOVINE
Drugovi Babarović, Kaštelan i Kuzmić
  6. J. Hatze: ADELOVA SERENADA, iz opere »Adel i Mara«
Tenor drug Šoljanić uz violinu, na glasoviru kompozitor
  7. TRI KRATKE REPORTAŽE
Drugovi Babarović, prof. Cvrlje i Kaštelan
  8. a) MEN OF HARLEEH — Engleska patriotska pjesma
Tri violine uz glasovir
b) JOHN BROW'S BODY — Amerikanska patriotska pjesma
tri violine uz glasovir
  9. POŽAR — Hrska recitacija
Članovi zbora XIX divizije
  10. I. Tijardović: MARICE DUŠO, iz »Splitskog akvarela«
Tenor drug Šoljanić uz 2 violine na glasoviru kompozitor
  11. GDJE JE DRAŽA?
Parodija glume
  12. KUD PROLAZI NAŠA VOJSKA — dalmatinska partizanska pjesma
Mješoviti zbor XIX divizije uz pratnju tri violine,
glas harmonike i glasovira
- Glazbene točke sa zborom i malim orkestrom dirigira drug J. Hatze, prva violina drug prof. T. Dukes, druga violina drugarica G. Makiedo i t. d.

Mjesta u ložama rezervirana za predstavnike N.O.O. Vojske i Saveznika.
Pušenje u kazalištu zabranjeno.

Muzej Narodne revolucije Hrvatske — Zagreb

²⁵ Kazališna grupa Okružnog N.O.O. srednje dalmatinskog otočja 26. XII 1943. održava svoje prvo kulturno veče u Kulturnom domu u Jelsi

1. Himna
2. Uvodna riječ
3. Stjepan Radić, Evropa se budi — zborna recitacija
4. Š. Vučetić, Pjesma trogirskog partizana — solo recitacija
5. Ž. Jeličić, S pazara žena ide
6. Marjane, Marjane — zbor
7. N. Babarović, Evakuacija po planu — skeč
8. Dvanaest seljaka (iz kineske lirike) — solo recitacija i pjevački zbor
9. B. Borožan, Rodi godino — zborna recitacija
10. M. Burić, Nova zora, spjevala starica iz Komiže
11. M. Burić, Galiotova pjesma — zbor
12. Mi radnički smo zvučnik — zborna recitacija
13. Svi na front — pjevački zbor
14. Zaključna slika »Hej Slaveni«.

(Šapirografirani plakat)

Kazališna grupa Okružnog N.O.O. srednjodalmatinskog otočja, IV 1944.

P r o g r a m

- A. Prigodna riječ
- B. 1. Partizanka... — mješoviti zbor
2. Majka Knežopoljka — Vinka Ivanišević
  3. Buđonovka — mješoviti zbor
  4. Muha (skeč)
  5. Galiotova pesan — Budimir Celegin
  6. Mohoračka — mješoviti zbor
  7. Kod advokata (skeč)
  8. Poslije bitke — Maruška Linčir
  9. Hej Slaveni — mješoviti zbor

(Dio plakata jedne od priredbi)

Oblasni N.O.O. Dalmacije — HAS

²⁶ 22. III 1944. Kazališna grupa pri Okružnom N.O.O.-u srednjodalmatinskog otočja dobiva: 7 sanduka raznog kazališnog materijala, 3 stalka za držanje nota, 1 truba, 1 violina, 1 viola, 1 čelo, 4 slike, 1 vreća razne kazališne robe.

Prosvjetni odjel Oblasnog N.O.O.-a Dalmacije, HAS

²⁷ KP-29/663. — NOO općine Vis šalje NOO općine Komiža 24. rujna 1943. na 15 dana Antu Lukšića fligelhornistu u dogovoru s kapelnikom. NOO-48/620. Institut za historiju radničkog pokreta, Split. — Radnički dom u Visu žarište kulture i prosvjetnog rada. Slobodna Dalmacija, 2. IX 1944.

²⁸ U Hvaru osnovano pjevačko društvo. Slobodna Dalmacija, 12. XII 1944.
— Dol na Hvaru osnovao pjevački zbor. Isto, 16. XII 1944.

²⁹ M. Ogrizović, Prosvjeta u narodnoj revoluciji. Zagreb 1978, 314.

³⁰ N. K-r., Veće slavenske muzike i recitacija (Kazalište narodnog oslobođenja u Hvaru). Slobodna Dalmacija, 21. X 1944.

³¹ Braco, Prvo veliko omladinsko slavlje. (Predstava u povodu II. Oblasne konferencije USAOH-a za Dalmaciju u Hvaru). Omladinska iskra, g. II, 21. X 1944, br. 12.